

‘Klimaatadaptieve beplanting aantrekkelijk, maar neger inheemse soorten niet’

Verlies van biodiversiteit maakt investeren in groen noodzakelijk

Vergroening is een manier om wateroverlast tijdens buien te lijf te gaan en verkoeling tijdens hittegolven te stimuleren. Het toepassen van klimaatadaptieve beplanting in de openbare ruimte lijkt de beste optie. Maar welk type groen het best past op welke locatie is nog niet zo evident. Wel is variatie het sleutelwoord. ‘Het principe “als het maar groen is, dan is het goed”, daar moeten we vanaf.’

Auteur: Ralf Pijnenburg

Om de grond gezonder te maken is het aanbrengen van een mulchlaag een goede oplossing. Gemeente Raalte maakt gebruik van deze methode.

Beelden van de oude en de nieuwe situatie in de Almelsestraat in Raalte.

‘Door nu klimaatadaptatie op een goede manier vorm te geven, zijn we beter voorbereid op de biodiversiteitscrisis.’

Eerst maar even een definitie van klimaatadaptieve beplanting, geponoerd door Miriam Spermon, specialist Beplantingen bij idverde. Zij stelt dat dit type beplanting past bij de bodem, past bij de grondwaterstand en past of aansluit bij het landschap. Daarnaast kan adaptieve beplanting langdurige hitte en droogte of water verdragen. Voordat gemeenten echter aan de slag kunnen met klimaatadaptieve beplanting, is het volgens haar van belang om alle andere natuurlijke processen

rondom klimaatadaptatie goed in kaart te brengen. ‘Eerst dien je de bodem en de grondwaterstand te analyseren. Pas dan kun je bepalen welke soort beplanting je plaatst. Je wilt immers wateroverlast voorkomen en buffers creëren om bepaalde pieken op te kunnen vangen. De integraliteit is ook in het beleid nodig. Binnen gemeenten is klimaatadaptatie meestal verdeeld over twee vakgroepen: riolering/water en groen. Met verantwoordelijkheden en budgetten wordt nogal eens geworsteld.’

Beeld van de vaste planten in de Almelsestraat in Raalte.

Budgetten onder druk

Deze budgetten om groenvakken te renoveren staan nogal onder druk, merkt de adviseur van idverde. ‘Bemesting wordt hierdoor nogal eens overgeslagen en heesters worden zo goedkoop mogelijk gesnoeid. Hierdoor ben je planten aan het uitputten en voed je de bodem niet. Wat onderschat wordt, is dat we de bodem jarenlang hebben uitgeput. De hoeveelheid organische stoffen in de grond is sinds de Tweede Wereldoorlog gedaald van vijf naar twee procent. Hierdoor is de sponswerking verloren gegaan en kunnen planten onvoldoende water uit de bodem halen. Grote hoeveelheden water en voedingsstoffen kunnen hierdoor ook niet meer worden opgevangen en gefiltreerd.’

Mulch voedt de bodem

Om de grond gezonder te maken is het aanbrengen van een mulchlaag, een mix van verteerd blad en houtachtig materiaal, volgens Spermon een goede oplossing. ‘Ik heb binnen de gemeente Ede, waar ik tien jaar heb gewerkt, goede ervaringen opgedaan met mulch. Hiermee voed je de bodem en zorg je ervoor dat er minder water verdampt en dat onkruid niet kan ontkiemen. Heb je dat voor elkaar, dan kies je pas de klimaatadaptieve beplanting. Overigens kunnen soorten die het nu heel goed doen hun bestaansrecht verliezen als we in een andere klimaatzone terecht komen. En daar zitten we niet ver vanaf. Misschien heb je over een aantal jaren plantensoorten nodig die we nu zien in Frankrijk.’

Mix van soorten

Spermon heeft een aantal projecten gerea

Een wadi aan de Parklaan in de gemeente Soest.

Het water dat normaal gesproken op daken van flats belandt, wordt in Soest afgekoppeld. Vervolgens laat men het water wegvloeien naar het groen.

Een wadi-mengsel in de gemeente Dalflen.

Binnen de gemeente Soest wordt de beplanting aangepast aan de wadi.

Gemeente Soest heeft geïnvesteerd in veldbloemenmengels en epr-mengels.

liseerd in samenwerking met de gemeente Raalte. Zo is in de Almlosestraat veel meer ruimte ontstaan voor bomen, blokhagen, heesters, vaste planten, bloemrijke grasvegetaties en voorjaarsbollen (in het gazon). Door als uitgangspunt het bostype te nemen dat hier van nature voorkomt, is de aansluiting met de bodem en het landschap gewaarborgd. Ook in de Westdorplaan nabij het centrum is recent meer ruimte gekomen voor robuuste groenstroken. Hierbij is gekozen voor een mix van blokhagen en gemengde heestervakken. Die vakken bestaan uit een mix van circa tien lage tot middelhoge sierheestersoorten die volgens Jeroen Hoppenbrouwer, vakspecialist groen bij de gemeente Raalte, goed tegen droogte kunnen en (bijna) jaarrond voedsel leveren voor met name insecten en vogels. 'Door verschillende soorten laagblijvende planten te gebruiken creëren we een langere spreiding van bloei en vruchtdracht en voorkomen we dat plagen en ziektes de overhand kunnen krijgen. Dit is een goed voorbeeld van klimaatbestendig en biodiversiteitversterkend groen.'

Inheemse soorten

Toch waakt Hoppenbrouwer ervoor om standaard te kiezen voor klimaatadaptieve beplanting. 'Ik vind namelijk dat je niet alleen moet kijken naar planten die goed tegen droogte of wateroverlast kunnen, maar ook streekeigen inheemse soorten de kans moet geven om te

herstellen. Inheemse plantensoorten kunnen namelijk best wat hebben als je maar voldoende gunstige omstandigheden creëert. Het is verstandig om groenvakken met voldoende oppervlakte te creëren. Plant je bomen in kleine boomspiegels in verharding, waar ik zelf tegenstander van ben, dan beperk je de (na)levering van voedingsstoffen, zuurstof en water aan de bodem. Daardoor ontstaat er geen gezond bodemleven en dat zie je weer terug in de groei en vitaliteit van de boom.'

Afstappen van monocultuur

Net als Spermon is Hoppenbrouwer enthousiast over het toepassen van (blad)mulch om de bodem te beschermen. 'Bij de eerste aanplant brengen we standaard een mulchlaag aan van vijf tot tien centimeter. Hierdoor droogt de plant in het eerste jaar, als die nog niet is uitgeschoten, minder snel uit. Door de droge zomers kan dit een probleem vormen. Ook is mulch een goede onkruidonderdrukker. In het algemeen hanteren we robuuster groen van wisselende soorten in grotere groenvakken. Op de erfgrens van particuliere percelen plaatsen we bij nieuwbouwplannen bijvoorbeeld hagen van vier of vijf verschillende haagsoorten, waar in het verleden werd gekozen voor enkel en alleen beuken vanwege de mooie en gewaardeerde uitstraling. Van deze monocultuur zijn we afgestapt.'

Betere keuzes

Het is dus erg afhankelijk van het type landschap welke soort klimaatadaptieve beplanting het meest geschikt is. Het is een opvatting die gedeeld wordt door Job Steunenbergh, commercieel manager van Limagrain Advanta. Verder onderstreept hij de noodzaak om variëteit en diversiteit aan te brengen in het groen. 'Het principe "als het maar groen is, dan is het goed", daar moeten we vanaf', vat hij samen. 'Opdrachtgevers en uitvoerders zouden betere keuzes moeten maken over wat je gaat zaaien en op welke plek. Als het gaat om grassen kun je tegenwoordig mengvormen gebruiken voor veel verschillende toepassingen, die de klimaatadaptatie ten goede komen. Datzelfde geldt voor kruiden. Laatst stond een artikel in de landelijke dagbladen over gras en kruiden die een dijk overeind houden tijdens een storm. Het idee is dat een bloemrijke dijk sterker is dan een dijk met een standaard mengsel. Kruiden wortelen namelijk dieper (en zijn daarmee ook droogtebestendiger). Dat zijn oplossingen die al langer beschikbaar zijn in de markt, maar door de klimaatverandering steeds meer aandacht krijgen. Een goede zaak natuurlijk, dat wel.'

Weerbare soorten

Door deze klimaatverandering zijn tegenwoordig steeds weerbaardere soorten gras nodig met een goed herstellingsvermogen, vervolgt Steunenbergh. 'In de veredeling wordt de plantvitaliteit steeds belangrijker, deze is mede gecorreleerd aan de hoeveelheid wortelmasse. Kies je voor de juiste soorten in de juiste mengvorm, dan kun je heel extensief onderhoud plegen. Doe je dat niet, dan maai je jezelf drie slagen in de rondte. Wat betreft kruiden is bijvoorbeeld de gemeente Soest de laatste jaren bezig om alle toegangswegen in te zaaien, met als doel dat het groen behouden blijft. Verder kun je door variatie aan te brengen zorgen dat ziekten en plagen zich minder snel verspreiden.

Beelden van de Westdorplan in-Raalte in de oude en de nieuwe situatie.

Door voor een bepaald type mengsel van grotereels scherm- en vlinderbloemige planten te kiezen creëer je bijvoorbeeld een natuurlijk evenwicht in de buurt van eikenbomen met eikenprocessierupsen.'

Boost aan bermen

Groenbeheerder van de gemeente Soest is Gerard Wallet. Hij werkt samen met Steunenbergh bij het aanleggen van veldbloemenmengsels en epr-mengsels in de openbare ruimte. Dit geeft een boost aan de bermen en bevordert de biodiversiteit. Daarnaast is hij binnen zijn gemeente, in het kader van het klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte, intensief bezig met het inzaaien van wadi's. Wallet werkt daarbij samen met ontwerpster Debby van den Herik van de gemeente Soest. 'Het water dat normaal gesproken op daken van

flats belandt, koppelen we af en laten we wegvloeiën naar het groen', vertelt de groenbeheerder. 'Het geborgen water in de wadi's wordt weer langzaam afgegeven aan het grondwater. Op die manier blijft het water als ware in ons systeem zitten. Daarbij is de beplanting aangepast aan de wadi. We hebben gemerkt dat de planten die we hebben gebruikt op overige plekken in de openbare ruimte, ook uitstekend toe te passen is in de wadi. Het gaat daarbij niet om vaste planten, want die gaan in de wadi kopje onder.'

Slim omgaan met regenwater

Het slim omgaan met regenwater is een belangrijk item voor Wallet. Hij legt momenteel ieder plan vanuit groenbeheer voor aan de waterbeheerder van de gemeente Soest. 'Bij ieder project willen we weten of er mogelijkheden

liggen om het water af te koppelen', legt hij uit. 'Zodat we dat weer terug kunnen geven aan de natuur. Er wordt gekozen voor oplossingen boven de grond, zodat ze zichtbaar zijn voor onze inwoners. We nemen hen mee in ons verhaal over klimaatadaptatie en maken hiermee momenteel mooie slagen. Dat geldt ook voor het toepassen van klimaatadaptief groen. Extra uitdagend is dat we onze projecten inpassen in de bestaande infrastructuur. Dat geeft meer complexiteit dan in een nieuwbouwwijk, waarbij gemeenten kunnen werken met braakliggend terrein.'

Meer budgetten

Wallet voegt toe dat hij zorgt voor koppelingen bij het vervangen van verouderd groen en samenwerkt met andere disciplines binnen de gemeente Soest. Hoewel Spermon merkt dat de groenbudgetten onder druk staan bij gemeenten, heeft Hoppenbrouwer het idee dat er meer financiële ruimte ontstaat om de stedelijke omgeving te vergroenen. 'Het verlies van biodiversiteit is de grootste dreiging die op ons afkomt. Meer nog dan overstromingen, droogte en hitte waar we mee te maken krijgen vanwege de klimaatverandering. Daarom worden bij ons de budgetten voor klimaatadaptatie ook aangewend voor het (tegelijk) biodiverser maken van de leefomgeving.'

'We moeten door het hele jaar heen een groter voedselaanbod creëren voor de verschillende dier- en plantensoorten', vervolgt de vakspecialist groen. 'Daarom kiezen we steeds vaker ook voor vroege voorjaars- en late najaarsbloeiende soorten en wintergroen in het openbaar groen.' Spermon sluit zich aan bij de waarschuwendende woorden van Hoppenbrouwer: 'We hebben het nu over het groen weerbaar maken tegen klimaatverandering, maar de biodiversiteitscrisis die ons te wachten staat is nog vele malen groter. Dus laten we nu met z'n allen klimaatadaptatie op een goede manier vormgeven, dan zijn we ook beter voorbereid om die volgende crisis het hoofd te bieden.'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!